

LUDAS MATYI

színes magyar játékfilm, 100 perc, 1949

A *Ludas Matyi* Fazekas Mihály azonos című elbeszélő költeményéből 1949-ben forgatott, 1950-ben bemutatott színes, magyar játékfilm, melyet Nádasdy Kálmán és Ranódy László rendezett. Ez volt az első teljes hosszában színes magyar film (Radványi Géza 1941-es filmje, *A beszélő köntös* csak részben volt színes). A filmet az 1961-es felújítása után több mint 5 millióan látták a magyar mozikban, így bekerült a 10 legnézettebb magyar film közé. Az 1820-as években Matyi, a libapásztorfiú nagy szegénységben él az édesanyjával a népnyzó földesúr, a nagyságos Döbrögi falujában. Tíz lúdjukat egy nap a döbrögi vásárba hajtja, hogy eladja azokat, és nekivágjon szerencsét próbálni. A vásárbán dézsmát szedő kegyetlen uraság azonban elkobozza az összes lúdját, és még deresre is húzatja a fiút, mert tiszteletlenül viselkedett vele és ki mert állni az igazáért. Matyi a megaláztatást nem hagyja annyiban: a büntetése után rögvest megfogadja a nyilvánosság előtt, hogy „Háromszor veri ezt kenden Ludas Matyi vissza!” Ígéretének kalandos teljesítésében, az egész úri világ móresre tanításában segítői is akadnak, mint pl. Gergely az igazságszerető hajdú és Piros, Matyi szerelme. A címszerepben a fiatal főiskolai hallgató Soós Imrét láthatjuk, Döbrögit Solthy György, Pirost Horváth Teri alakítja. A mellékszerepekben olyan nagy színészek tűnnek fel, mint Görbe János, Kiss Manyi vagy Somlay Artúr.

Tizenkét éven aluliak számára nem ajánlott.

Alkotók:

- Nádasdy Kálmán rendező
- Ranódy László rendező
- Fazekas Mihály író
- Szinetár György forgatókönyvíró
- Hegyi Barnabás operatőr
- Szabó Ferenc zeneszerző
- Márk Tivadar jelmeztervező

Szereplők:

- Soós Imre – *Ludas Matyi*
- Solthy György – *Döbrögi*
- Pártos Erzsébet – *Anyó*
- Horváth Teri – *Piros*
- Ruttkai Éva – *Gyöngyi nsg. kisasszony, Döbrögi lánya*
- Kiss Manyi – *Paméla, francia nevelőnő*
- Görbe János – *Gergely*
- Bozóky István – *Nyegriczky Bálint nemesúr*

ÉLETRAJZOK

Fazekas Mihály

(1766. január 6. – 1828. február 23.)

költő, botanikus

Debrecenben született jómódú polgárcsaládban. Ősei között vagyontalan katona-nemesek találhatók, de a közvetlen elődök már debreceni iparos polgárok voltak. Apja gyógykovácsként dolgozott. A Debreceni Református Kollégium diákja volt. Az irodalom mellett elkezdett korán érdeklődni a természettudományok és a növénytan iránt. 1782-ben, tizenhat évesen a tanáraival való nézeteltérés miatt kilépett az iskolából és beállt katonának. Mivel nem volt nemesúr, közhuszárként kezdte, hét év után hadnagy lett, majd később főhadnaggyá léptették elő. Végigjárta a Habsburgok háborúinak csataterét, harcolt Galíciában, Moldvában. Az egyik ujját el is vesztette egy csatában. 1792-ben hosszabb szabadságra hazatért Debrecenbe, feltehetően ekkor kötött barátságot Csokonai Vitéz Mihállyal. 1793–96 között részt vett a francia háborúban, s a napóleoni hadjáratok során eljutott Franciaországba, a Rajna-vidékre, Németalföldre. Az első években még lelkesedett a katonaéletért, de ahogy egyre magasabb rang szerzett, annál tisztábban látott és kiábrándult ebből az életből. Meggyűlölte a harcokat és a vérontást. A változás lekövethető katonaévei alatt írt verseiben is, amelyek közül az első 1789-ben jelent meg nyomtatásban. 1796-ban, édesapja halálát követően lemondott tiszti rangjáról és nyugdíjas főhadnagyként tért vissza Debrecenbe. Itt már az irodalomnak és a botanikának szentelte életét, barátságot ápolt a debreceni irodalmi körrel. Legtöbb verse a hazaköltözés és Csokonai halála közti időkre esik. Korai költeményeinek témája a katonaélet, saját élményeit írta meg mély humanizmussal. Kezdetben *Feltette hatalmas...* és a *Rajta vitéz!* című verseiben lelkes híve a háborúnak, de később az *Egy véres ütközet estvéjén serkent gondolatok* és az *Egy férje elestén könnyörgő özvegy* című versekben már a vérontás szörnyűségeit írta le. Szerelmi lírája szintén katonaéveihez köthető. Ez idő alatt kétszer esett szerelembe: egyik alkalommal Moldvában egy Ruszánda nevű parasztlányba, később Franciaországban Amélie-be. Ezekben a versekben a természetesség dominál pl.: *Ruszánda, moldvai szép, Mint mikor a nap, Végbúcsú Ámelitől*. Hazatérését követően 1804-ben írta meg népmesei ihletésű művét, a *Ludas Matyit*. A kézirat gyorsan terjedt, és a szerző tudta nélkül, 1815-ben, névtelenül megjelent Bécsben, amely Fazekast nagyon felhőborította. A művet átdolgozta és 1817-ben újra kiadta szintén Bécsben, saját neve helyett monogramját tüntetve fel. Csokonai 1805-ös halála után viszont egyre kevesebbet foglalkozott a költészettel. Kevés verset írt, témái a gondolatiság, a felvilágosodás eszméi. Fazekas azonban természettudós is volt, saját birtokán – amelyet egyre növelt – gazdálkodott, kertészkedett. Sógorával, a botanikus Diószegi Sámuellel együtt írta meg a *Magyar fűvészkönyvet*, amely 1807-ben jelent meg. Ez az első magyar nyelvű tudományos botanikai rendszerezés és növényhatározó könyv. A mű nem aratott sikert a birtokosok körében, mert idegenkedtek attól, hogy „könyvből vessenek-arassanak”. Szakmai körökben azonban elismert könyv lett, a Helytartótanács is dicsérő okirattal tüntette ki. Fazekas tervezte és készítette elő a debreceni Fűvészkeretet, amelynek megnyitását azonban már nem érthette meg. 1806-tól közéleti szerepet is vállalt, a debreceni kollégium gazdasági vezetője, majd a város főpénztárnoka volt. Később ő szervezte meg a „polgárkatonaság” nevű rendfenntartó alakulatot (mai szóval rendőrséget), melynek kapitánya lett. 1806 egyik nevezetes esete volt Kazinczy Ferencsel folytatott irodalmi vitája a *Debrecen védelme* című cikke kapcsán. Ez az úgynevezett Árkádia-per volt, amelyben a Kazinczy által gőgösnek bélyegzett debreceni irodalmi hagyományt védte. 1819-től indította útjára, írta és haláláig szerkesztette az irodalmi és ismeretterjesztő alkotásokat közlő *Debreceni Magyar Kalendáriumot*, amelyben verseket, prózafordításokat és tudománynpszerűsítő cikkeket is írt. Fazekas utolsó éveiben sokat betegeskedett, 1828. február 23-án tüdőbajban hunyt el. Összegyűjtött művei először 1836-ban jelentek meg.

Nádasdy Kálmán

(1904. november 25. – 1980. április 17.)

Kossuth-díjas rendező, műfordító

Budapesten született Graff Kálmán néven. Már 18 éves korában kapcsolatba került az opera műfajával. Ekkor fordította le Puccini 3 egyfelvonásos operájának szövegkönyvét (*A köpönyeg, Angelica nővér, Gianni Schicchi*). 1922-től három éven át az Operaház rendezőgyakornoka volt, majd 1926-ban Zeneművészeti Főiskolán zeneszerzést tanult, ahol Kodály Zoltán tanítványa volt. 1933-ban változtatta meg családi nevét Nádasdyra. 1933-tól 1957-ig az Operaház rendezője, 1957-től főrendezője. 1959-től 1966-ig az Operaház igazgatója volt. 1938-tól sikeresen rendezett külföldön is, főleg Olaszországban (milánói Scala, velencei La Fenice, firenzei Maggio Musicale, Veronai Aréna, Róma, Palermo, Helsinki, Bécs). Próza műveket, operettek és operákat egyaránt színpadra vitt. Operarendezései a klasszikus hagyományt követték. Szerette a monumentális, látványos tömegjeleneteket. Munkásságának jelentős részét operarendezései alkotják. A magyar operarendezés legkiemelkedőbb alakja volt. „Zseniális ötletekkel, ugyanakkor egységes és mélyen átgondolt, lélektani mélységekig hatoló koncepcióval állította színpadra különböző stíluskorszakok operáit.” Részletekig kidolgozta a színészi játékot, teret hagyva az énekes rögtönzésének és átélésének. A realista operajátszás kiváló képviselője, az utolsó rendezéseiben közeledett a mai stílusokhoz. Minden munkájának kiindulópontja a zene volt. Puccini világa állt a legközelebb hozzá, az egyik legjobb ismerője volt. 1966-ban nyugdíjba vonulása után is rendezett az Operaházban és az Erkel Színházban. Jelentős műfordítói munkássága is, számos operalibrettót fordított és régi magyar szövegeket dolgozott át pl. a *Hunyadi László* és a *Bánk bán* szövegét. 1948-tól a Színház és Filmművészeti Főiskolán színpadi rendezést tanított. 1964-74 között az intézmény főigazgatója volt. 1952-től 1957-ig a Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség elnöke volt. Filmrendezőként is dolgozott, munkái közül kiemelkedik a *Gül Baba* történelmi zenés film, a *Gyávaság*, illetve 1949-ben Ranódy Lászlóval közösen rendezett, első teljes egészében színes magyar film, a *Ludas Matyi*. Nevéhez fűződik az 1848-49 szabadságharcot és forradalmat feldolgozó *Föltámadott a tenger*. Munkásságát 1950-ben, 1954-ben és 1965-ben Kossuth-díjjal jutalmazták, 1952-ben Kiváló művész kitüntetésben részesült. Fia Nádasdy Ádám nyelvész, műfordító, író.

Ranódy László

(1919. szeptember 14. – 1983. október 14.)

Kossuth-díjas rendező

1919-ben a vajdasági Zomboron született, gyerekkorát Bácskán, Baján és Budapesten töltötte. Gimnazista korától filmrendezőnek készült. A Pázmány Péter Tudományegyetemen jogot tanult, majd 1942-ben a pécsi egyetemen fejezte be tanulmányait, diplomamunkáját a *Közigazgatás és magyar film* címmel írta meg. Egyetemi évei alatt a Független Színpadon volt díszlettervező és segédrendező. 1939-ben került a Hunnia Filmgyárhoz Szóts Istvánnal, ahol Ranódy gyakornok és forgatókönyvíró volt. 1943-ban együtt írtak forgatókönyvet Móra Ferenc *Ének a búzamezőkről* című regényéből és Darvas József *Szakadék* című színdarabjából, de az Országos Nemzeti Filmbizottság mindegyik forgatókönyvet elutasította. Az *Ének a búzamezőkről*-t „az orosz és a magyar paraszt kézfogása, a békére való izgatás” miatt, a *Szakadékot* osztályellenes izgatás címen utasították el. A második világháború után, 1945-ben a Sarló Filmvállalat igazgatója, majd a filmipar 1948-as államosítása után a

Nemzeti Filmgyártó Vállalat ügyvezetője volt. Ranódy íratta Szabó Pál regényéből a Bán Frigyes rendezte *Talpalatnyi föld* forgatókönyvét az államosított filmgyár első alkotásaként. 1948-ban lemond tisztségéről, felismeri, hogy ez a szerep nem neki való és visszatér a rendezéshez. Nádasy Kálmán társrendezőjeként, akivel már két filmet is forgatott (*Gül baba*, *Magdolna*) elkészítik az első teljesen színes magyar filmet, a *Ludas Matyit*. A film újdonsága a színek mellett az életöröm, természetesség. A legtöbb jelenetet valóságos környezetben forgatták és nem stúdióban, a főszerepeket nagyon fiatal színészekre, Soós Imrére és Horváth Terire osztották. 1950-ben első önálló munkájaként kezdte el forgatni a *Csillagosok* című filmjét, melynek forgatókönyvében a földek államosítása körüli emberi kapcsolatok problémájára, feszültségére helyezte a hangsúlyt. A forgatást a felénél leállították, mivel nem volt hajlandó változtatni a forgatókönyvön, amely nem felelt meg a politikai elvárásoknak. Ezután másodszor is társrendezője lett Nádasy Kálmánnak Szemes Mihály mellett az 1950-53 között készült *Föltámadott a tenger* című, az 1848-49-es forradalmat és szabadságharcot feldolgozó történelmi filmben. 1948-54 között a Színház és Filmművészeti Főiskolán filmrendezést és filmdramaturgiát tanított. 1954-ben rendezte a *Hintónjáró szerelem* című, első megvalósult önálló filmjét. Témája a tévesztés „s bár a film a pártközpont elvárásainak megfelelően a szövetkezeti egység életvidám erejét hivatott ábrázolni, a *Hintónjáró szerelem* mégis furfangos módon rehabilitálta a váznon a kulákként üldözött középparaszti réteget”. A film sikerét követően 1955-ben végre filmre vihette Darvas József *Szakadék* című regényét, amely a Karlovy Vary-i filmfesztiválon elhozta a nagydíjat. 1957-ben bemutatott *Tettes ismeretlen* című filmje, amely 1956-os áthallásokkal bírt, a forradalom megtorlásának légkörét idézte, ezért a hazai kritika teljesen elítélte a filmet. A durva kritika után Ranódy kizárólag a hozzá közel álló, érzékeny alkatának megfelelő szépirodalmi alkotásokat filmesített meg. 1959-ben újabb Darvas József művet, a *Vízkeresztől szilveszterig* című regényét filmesítette meg *Akiket a pacsirta elkísér* címmel. A szegénység és a kilátástalanság filmje, egy béreslegény és egy cselédlány megindító szerelmének a története. Ezt követően a hozzá közel álló, hasonló lelkialkatú írókhoz fordult. Móricz Zsigmond és Kosztolányi Dezső művei feldolgozásával új, érettebb korszakba lépett. 1960-ban Móricz *Légy jó mindhalálig* című regényét dolgozta fel, ez alkalmat adott a rendezőnek arra, hogy „hogyan egy gyerek világába lépve mondhasa el véleményét az emberi kiszolgáltatottságról, a méltóság lealázásáról”. Majd 1963-ban Kosztolányi *Pacsirta* című művét adaptálta, mely szintén a boldogtalanságról, kiszolgáltatottságról szól. A Cannes-i filmfesztiválon Arany Pálmára jelölték, Páger Antal pedig elnyerte a legjobb férfi főszereplőnek járó díjat. 1966-ban újabb Kosztolányi művet dolgozott fel, az *Aranysárkányt*. A későbbiekben a kultúrpolitika miatt több forgatókönyvét elutasították, pl. *Esti Kornél*, Fejes Endre: *Rozsdatemető*, Benedek István: *Aranyketrec*, Németh László: *A két Bolyai*, egy Széchenyi-forgatókönyv stb. Következő filmjét Babits Mihály prózájából készítette *Hatholdas rózsakert* címmel 1970-ben. 1976-ban vitte filmre Móricz *Árvácska* című regényét, mely ismét egy gyermek sorsán keresztül mutatja be felkavaró, realista módon az emberi kiszolgáltatottságot, megaláztatást. A főszereplőt Czinkóczi Zsuzsát a rendező hétezer gyermek közül választotta ki. Utolsó filmjét Kosztolányiról készítette 1980-ban, *Színes tintákkal álmodom* címmel. A költő vallomásait, a róla fennmaradt archív filmrészleteket fűzte egybe a *Kulcs*, *Füddés*, *Kínai kancsó* című novellákból még 1973-ban forgatott kisfilmekkel. Ranódy életműve erősen kötődik a magyar irodalomhoz, legtöbb alkotása adaptáció. A szegénységről, megalázott és kiszolgáltatott emberi sorsokról készített érzékeny filmeket. A kiszolgáltatottságot ő is átélte, többször belebetegedett a cenzúrázott vagy elutasított forgatókönyvekbe, leállított forgatásokba, durva kritikákba. Hatvanhárom éves korában, 1983-ban hunyt el szívrohamban. Több filmterve, huszonhárom kész és félkész forgatókönyv maradt utána. Művészetét 1956-ban Kossuth-díjjal ismerték el, 1969-ben Érdemes művész, 1977-ben Kiváló művész címben részesült.

Hegyi Barnabás

(1914. március 4. – 1966. április 28.)

Kossuth-díjas operatőr

A mai Szlovákia területén, Zborón született. Budapesten technológiai és iparművészeti tanulmányokat végzett. 1936-ban került a filmszakmába, először a Magyar Film Irodában dolgozott, ahol laboráns és segédoperatőr volt. 1940-től operatőr. 1945-ben az Igazolóbizottság az *Őrségváltás* című antiszemita film fényképezése miatt két évre eltiltották a működéstől. A második

világháború után 1947-ig a Magyar Rádió műsorfelügyelője, majd haláláig a Hunnia Filmgyár operatőre volt. 1952-1954 között a Színház- és Filmművészeti Főiskolán operatőri ismereteket tanított. Igazi kísérletező szellemiségű, a korszak egyik legnagyobb és legfoglalkoztatottabb operatőre volt, akit nagyon érdekelt a fény és a mozgás filmen történő megjelenítése. Látásmódja formakészségről, drámai erőről tanúskodik. A magyar filmművészet legfontosabb eredményei fűződnek nevéhez. Az általa fényképezett filmek száma közel jár a százhoz. Nevéhez fűződik az eredeti látásmóddal fényképezett *Valahol Európában*, ikonikusak a *Körhinta* képei. 1966-ban lányának születése idején agyvérzést kapott, kómába esett és három hónappal később elhunyt. Lánya Hegyi Barbara színésznő. Munkásságát 1950-ben Kossuth-díjjal, 1953-ban Érdemes művész és 1966-ban Kiváló művész kitüntetéssel jutalmazták. Főbb filmjei: *A harmincadik* (1942), *Kettesben* (1943), *Majális* (1943), *Valahol Európában* (1947), *Ének a búzamezőkről* (1947), *Egy asszony elindul* (1949), *Díszmagyar* (1949), *Ludas Matyi* (1949), *Különös házasság* (1951), *Föltámadott a tenger* (1953), *2x2 néha 5* (1954), *Körhinta* (1955), *Éjfélkor* (1957), *Tegnap* (1959), *Zápor* (1960), *Alba Regia* (1961), *Mici néni két élete* (1962), *Új Gilgames* (1963), *Iszony* (1965), *Butaságom története* (1965).

Soós Imre

(1930. február 12. – 1957. június 20.)

Jászai Mari-díjas színművész

Balmazújvárosban született, nyolcgyerekes szegényparaszti családban. Az elemi iskolában kitűnően tanult, de a négy-öt elemi befejezése után szüksége volt rá a családjának, dolgoznia kellett. 1947 tavaszán a Szabad Nép újsághirdetésére jelentkezett, amelyben a Színművészeti Főiskolára munkás- és parasztfiatalok jelentkezését várták. A felvételi vizsgán Petőfitől *Szülőföldem* című versét szavalta. A bizottságban ülő színésztörzsiások - Somlay Artúr, Gobbi Hilda, Bajor Gizi, Nádasdy Kálmán – azonnal felfigyeltek a tehetségére, lenyűgözte őket előadásmódjával. Főiskolásként statisztált a filmgyárban, kisebb szerepben megjelenik a *Talpalatnyi föld* című filmben. 1949 tavaszán másodévesként megkapta a *Ludas Matyi* főszerepét. A film óriási siker volt, meghódította az egész országot. 1950-ben Soós Imre és

Horváth Teri megkapta a Magyar Népköztársaság arany érdeméremének első fokozatát. Még ebben az évben Soós Imre a Karlovy Vary-i Filmfesztiválon elnyerte a legjobb férfi alakítás díját. 1952-ben a színművészeti elvégzése után a Madách Színházhoz szeretett volna kerülni, de a pártvezetés a debreceni Csokonai Színházhoz küldte egy feljelentés miatt, ami azért történt, mert Szirtes Ádámmal egy albérleti szobában lakott, akivel beszélgetéseik során szidták a rendszert, amit a szomszéd kihallgatott és feljelentette őket. A debreceni színházban nem örültek az érkezésének, sok irigye volt és nem fogadták be. Ez idő alatt is sorra kapta a színházi és filmszerepeket (*Kiskrajcár*, *Liliomfi*). Vámos László a színház rendezője, aki régóta ismerte, ráosztja Rómeó szerepét 1954-ben. Az előadás ma már színháztörténelmi

legenda, alakítását országszerte dicsérték. Még ebben az évben Jászai Mari- díjjal tüntették ki. 1955-ben visszakerült Budapestre és a Madách Színházhoz szerződött, de már nem ugyanaz volt, mint régen; rengeteget dolgozott, a kritikusok sem kímélték, nem bírta a terhet, ezért a gyógyszerek és az alkohol rabja lett. Megkapta Fábri Zoltán *Körhinta* című filmjének főszerepét, amely kirobbanó siker volt és a Cannes-i Filmfesztiválon Arany Pálmára jelölték. Törőcsik Marit sztárként ünnepelték külföldön, Soós Imréről pedig azt írták, hogy ő a magyar Gérard Philipe. Törőcsik igen, de Soós nem utazhatott ki Cannes-ba a filmmel. Hiába dicsérték külföldön, itthon a kritika folyton lehúzta a színházi alakításait, egyre rosszabb idegállapotba került, önbizalma megrendült, elbizonytalanodott. Az sem segített az állapotán, hogy az 1956-os forradalom után plátói, nagy szerelme Ferrari Violetta elhagyta az országot, disszidált. Ekkor öngyilkosságot kísérelt meg, ezután idegösszeroppanással kórházba került. A pszichiátrián ismerkedik meg dr. Perjési Hedviggel, aki a kezelőorvosa volt. Beleszeretett és elég hamar elvette feleségül. Házasságuk viharos volt, amely nem segítette a színész gyógyulását, elmélyítette a problémáit. 1957. június 20-án holtan találták őket lakásukban, máig tisztázatlan körülmények között hunytak el. A vizsgálat során kettős öngyilkosságot állapítottak meg és hamar le is zárták az ügyet. Főbb filmjei: *Talpalatnyi föld* (1948), *Ludas Matyi* (1949), *Dalolva szép az élet* (1950), *Civil a pályán* (1951), *Állami Áruház* (1952), *Ifjú szívvel* (1953), *Kiskrajcár* (1953), *A harag napja* (1953), *Föltámadott a tenger* (1953), *Liliomfi* (1954), *Hintónjáró szerelem* (1954), *A 9-es kórterem* (1955), *Körhinta* (1955), *Az eltűszentett birodalom* (1956).

Solthy György

(1904. május 18. – 1961. november 14.)

színművész

Eredeti neve: Sterbenz Rudolf. A középiskola befejezése után rövid ideig banktisztviselőként dolgozott, majd az állását otthagya felcsapott színésznek. 1923-ban vidéki társulatoknál kezdte pályáját. Játszott Miskolcon, Szegeden, Győrött, Kassán, Kolozsvárott és Pécsen. 1927-1929 között Budapesten a Király Színház, majd később a Fővárosi Operettszínház tagja volt. 1944-ben az Új Magyar és a Vidám Színházban lépett fel, majd a Vígszínházban és a Madách Színházban főként modern drámákban játszott. 1945 után a Madách Színház tagjaként aratta legjelentősebb sikereit, elsősorban karakterszerepekben. 1949-1951 között - politikai kijelentései miatt - nem kapott szerződést. 1951-ben a Vidám, 1951-1956 között a Madách Színházban szerepelt. Operettekben és prózai művekben jellemszerepeket formált meg. 1940-től filmezett, a filmekben igazgatókat, katonatiszteket, nemeseket alakított. Legemlékezetesebb alakítása Döbrögi szerepe az 1949-ben készült *Ludas Matyiban*. Főbb filmjei: *Dankó Pista* (1940), *Tóparti látomás* (1940), *Életre ítélték* (1942), *Tűz* (1948), *Ludas Matyi* (1949), *Díszmagyar* (1949), *Civil a pályán* (1951), *Rokonok* (1954).

Horváth Teri

(1929. augusztus 18. – 2009. március 6.)

Kossuth-díjas színművész

Rábatamásiban született. Az egyik volt tanára Jászai András (Jászai Mari rokona) szerepeltette először színpadon, aki észrevette tehetségét. 17 éves korában családjával Balfra költözött a jobb élet reményében. A Színház- és Filmművészeti Főiskola elvégzése után 1952-ben az Ifjúsági Színházhoz szerződött, 1953-tól a Madách, 1961-től 1990-ig a Jókai, illetve a Thália Színház tagja volt. 1952-54 között a Színház- és Filmművészeti Főiskolán tanított. Harminc filmben és tizenhat tévéfilmben szerepelt. 1948-ban a *Talpalatnyi föld* című filmben debütált. Első filmes sikerét

főiskolásként aratta Soós Imre partnereként a *Ludas Matyi*-ban. Másik legendás alakítása 1979-ben az *Indul a bakterház* című filmben volt, Szabó bakter anyósát játszotta. Színpadon és filmen egyaránt nagyon jól érvényesült, játéka őszinte, hiteles és emberséget sugárzott. Zseniális színésznő volt, de szókimondó stílusa miatt idővel mellőzték. 1981-ben lépett utoljára színpadra, a Thália Színházban Najmán Anát alakította Ajtmatov *Az évszázadnál hosszabb ez a nap* című darabjában. Élete történetét a *Sári-gyöp* című, 1978-ban megjelent önéletrajzi kötetében foglalta össze. 1981-től nem kapott szerepeket, visszavonultan élt férjével, a Munkácsy-díjas festőművésszel, Konfár Gyulával. Munkája elismeréseként 1956-ban és 1964-ben Jászai Mari-díjban, 1969-ben Érdemes művész és 1973-ban Kossuth-díjban részesült. Főbb filmjei: *Talpalatnyi föld* (1948), *Ludas Matyi* (1949), *Hús óra* (1965), *Barbárok* (1966), *Szevasz, Vera* (1967), *Indul a bakterház* (1979).

Ruttkai Éva

(1927. december 31. – 1986. szeptember 27.)

Kossuth-díjas színművész

Budapesten született Russ Éva néven. Pályáját öt éves korában gyerekszínészként kezdte, Lakner Artúr gyermekszínházában. Itt olyan neves színészekkel játszott együtt, mint Darvas Lili, illetve Somlay Artúr. A színészmesterséget Makay Margittól tanulta. 1944-ben, a világháború alatt édesanyjával Eöry Kató színésznőnél bujkált a deportálások elől. Később Eöry Kató lányának irataival menekült tovább. 1945-ben Jób Dániel leszerződtette a Vígszínházhoz. 1948-tól 1951-ig a Nemzeti Színház tagja volt, ahol klasszikus darabokban játszott olyan színészekkel, mint Bajor Gizi vagy Rátkai Márton. Itt találkozott Gábor Miklóssal, akivel 1950-ben összeházasodtak. 1953-ban megszületett lányuk, Júlia. 1951-ben visszatért a Vígszínházhoz, melynek haláláig tagja maradt. 1960-ban Miskolcon az *Ilyen nagy szerelem* című dráma próbáján ismerkedett meg Latinovits Zoltánnal, akivel egymásba szerettek és a férfi haláláig együtt is éltek. Gyakran mondott verseket, illetve adott elő szonokat. Számos filmben és tévéjátékban szerepelt. Az egyik legsokoldalúbb és legszínesebb színésznő volt, minden műfajban kiváló alakításokat nyújtott. Filmszínésznőként az élvonalba tartozott. 1955-ben és 1959-ben Jászai Mari-díjat, 1960-ban pedig Kossuth-díjat kapott. 1966-ban Érdemes Művész, 1971-ben Kiváló Művész címmel tüntették ki. Főbb filmjei: *Ludas Matyi* (1950), *Egy pikoló világos* (1955), *Éjfélkor* (1957), *Butaságom története* (1965), *N. N., a halál anyyala* (1970), *Szindbád* (1971).

Görbe János

(1912. november 15. – 1968. szeptember 5.)

Kossuth-díjas színművész

Jászárokszálláson született. Gyermekkorában bojtár, címfestő volt, a fővárosban segédmunkásként dolgozott. Rózsahegyi Kálmán színiiskolájában tanult, annak elvégzése után vidékre szerződött. 1945-ben a Nemzeti Színház, majd 1949-ben a Belvárosi Színház tagja lett. 1963-ban a Miskolci Nemzeti Színházhoz szerződött, 1968-tól pedig a győri Kisfaludy Színház tagja volt. Naturalizmusba hajló játéktípusa, drámai erejű természetes játéka nagy érzelmi hőfokkal telítődött. Az egyszerű emberek sorsát, jellemét hitelesen ábrázolta filmen és színpadon egyaránt. 1939 óta filmezett. 1951-ben Kossuth-díjat kapott. Lánya, Görbe Nóra színésznő.

Főbb szerepei: *Földindulás* (1939), *Emberek a havason* (1942), *Ének a búzamezőkről* (1947), *Ludas Matyi* (1950), *Föltámadott a tenger* (1953), *Ház a sziklák alatt* (1959), *Hús óra* (1964), *Szegénylegények* (1965), *Feldobott kő* (1967), *Csend és kiáltás* (1968)

IRODALMI HÁTTÉR

A Ludas Matyi keletkezése, fogadtatás

Göbwart F. S. egyik rézmetszete

Fazekas Mihály *Ludas Matyi: Egy eredeti magyar rege négy levonásban* című elbeszélő költeményét 1804-ben írta meg, de befejezése után félretette, mert eleinte erősnek találta benne a társadalomkritikát, és ezért nem is tervezte kiadni. Végül a kéziratot mégis elküldte egy-két közeli ismerősének, pl. Csokonai Vitéz Mihálynak, Kazinczy Ferencnek, hogy mondjon véleményt a műről, amelyet Kazinczy erősen bírált. A kézirat kéziratos másolat útján hamar elterjedt a szerző tudta nélkül. 1815-ben Bécsben Kerekes Ferenc kezébe jutott az egyik másolat, melyet névtelenül kiadott és írt hozzá egy verses előszót „E munkáckának ki legyen szerzője, ha kérded, Nem tudom: az bizonyos, hogy az én kezeimbe csak így jött Név nélkül: nekem egy szomszédom hozta az Erdő-Hátról, vagy honnan, hogy jó lesz rajta nevetni Majd borozás közben...”. A könyv siker lett a szegényebb és egyszerű emberek között.

Az egyik kiadás Fazekas kezébe került és levélben tiltakozott ellene, ezután lényegesen átdolgozta és kibővítette a művet. 1817-ben újra megjelentette, szintén Bécsben, Göbwart F. S. négy rézmetszetével. Mint szerző a teljes nevét nem vállalta, csak monogrammal (F.M.) jelent meg, és előszavában utal a plágiumra. A *Ludas Matyi* nagyon sok népmesei vonást tartalmaz, furfangos, népi alakja, története úgynevezett vándormotívum, amelyet több nép mesevilágában megtalálhatunk. Ezek közül a legismertebb talán a török Naszreddin Hodzsa vagy a németalföldi Tyll Eulenspiegel története. A vándor-népmesemotívum gyökerei több ezer évre, egy mezopotámiai meséhez nyúlnak vissza. Az egyetemes folklórban vándormotívumként jelenik meg az igazságtalan nemest elpáholó paraszti hős. Legelőször Asszíriában jegyezték le, időszámításunk előtt 704 körül, „A nippúri szegényember” meséjében. Fellelhető a spanyol, a nyugat-európai, grúz, orosz, ukrán, román és csángó (moldvai magyar) népköltészetben is. A népmesékre jellemzően a tanulság is megtalálható a történetben. A kapzsi, igazságtalan, kegyetlen uraságon diadalmaskodik a szegénylegény ésszel. A harmadik botozás után pedig az úr jó útra tér, többé nem fosztja ki népét. *Matyi* nem csupán a csavaros agyának köszönheti sikerét. A lusta fiú a vásár után megváltozik, sokat tanul, világot lát, mesterségeket sajátít el. Fazekas valószínűleg az egyik népmese-változatát vagy töredékét Franciaországban hallotta az 1796-os hadjárat alatt. A mese motívumait használta fel és emelte be magyar környezetbe: a táj magyar, az emberek magyar parasztok, Döbrögi magyar földesúr. Fazekas műve bizonyítja gazdag szókincsét, tudományos műveltségét is, mivel a költő használja a népnyelv fordulatait és a tájszavakat is. Műve előtt *Matyi* nevét egyetlen magyar népmese- vagy közmondásgyűjtemény sem említi. Az elbeszélő költemény verselése időmértékes, hexameterekből áll. Nyelvezete egyszerű, szinte prózai hatású, ízesen népies. Stílusa tömör, humoros és tükrözi együttérzését a szegény néppel. A *Ludas Matyi* a felvilágosodás szellemében lett megírva, Fazekas nem a nemesség szemszögéből nézi a népet, hanem azzal azonosul. A költemény egy olyan korszakban jelent meg, amikor az országot a francia forradalom eszméi már átjárták. A fokozott erejű elnyomás is teljesen ránehezedett az országra és I. Ferenc minden forradalmi eszmét kezdetleges formájában el akart fojtani. A kor egyik megoldásra váró problémája a polgári átalakulás kérdései, a jobbágyság helyzetének javítása. A jobbágyszabadítás gondolata egyre nagyobb teret nyert magának. A konzervatív kritika sem vonta kétségbe, hogy Fazekas a művét izgatásra szánta a jobbágyság ügye mellett. Berzsenyit felháborította,

Kazinczy brutálisnak nevezte a költeményt. Komoly társadalmi – politikai felhangja volt és aktuális problémákra hívta fel a figyelmet. A történeten keresztül, burkoltan a jobbágyság helyzetét mutatja be.

Matyi figurájában a parasztság lázadását látták a nemesség ellen. Matyi a parasztság, Döbrögi a nemesség képviselője. Matyi igazi népmesei hős, aki furfangos, okos, bátor, leleményes, ellentétben Döbrögivel, aki hatalmaskodó, kegyetlen, gőgös, hiú, ostoba. Átala Fazekas a nemességet szatirikusan ábrázolja. A főhős fejlődésen megy keresztül, a történet elején lusta, lézengő suhanc, akinek az útját a vásáron Döbrögi földesúri hatalma keresztezi. Megveretése után nem csügged, világot lát, számos mesterséget kitanul, vagyont szerez magának és visszatér, hogy megbosszulja sérelmét. Ezzel Fazekas azt üzeni, hogy a parasztságnak művelődnie, iparosodnia, polgárosodnia kell, így tudják jogaikat, céljaikat elérni. Az addig megjelenített paraszti hősök csak a mesékben győztek, tündérek és egyéb mesei alakok segítségével, itt pedig Matyi saját erejéből és eszének köszönhetően diadalmaskodik, és valóságos élethelyzetben mozog, szinte eleven példaképpé válik.

Göbwart F. S. rézmetszete

A költőnek vigyáznia kellett a szavakra, nem veszélytelen dolgokat közölt. Ahol lehetett, fedezte magát: művének történetét a középkor idejére tette, Matyit kezdetben mihaszna kamasznak festette, de ugyanakkor hősnek nevezte és ezzel a saját koráról mondott ítéletet humorral fűszerezte. Nem véletlen, hogy Ludas Matyi története a szegényebb emberek körében vált népszerűvé. Fazekas életében azonban kortársai alig vettek tudomást a költeményről. A mű a mai napig töretlen népszerűségnek örvend, amelyet az is jelez, hogy egyes források szerint eddig negyvenkét kiadást ért meg.

ADAPTÁCIÓK

LUDAS MATYI (1922) - a Citográf hirdetése a Mozihét 1922/20. számában.

Ludas Matyi története szinte mindenütt ismert. Népszerűségét bizonyítja, hogy első megjelenése óta számtalan kiadást megélt, számos prózai, verses és drámai feldolgozása van. Balogh István bohózatot írt a mű alapján 1838-ban, Móricz Zsigmond vásári komédiává alakította és Illyés Gyula prózában fogalmazta újra a történetet. Valamint több nyelvre lefordították: német, román, orosz, cseh és kínai műfordítása is van. Első filmes adaptációja 1922-ben készült Deésy Alfréd rendezésében. Sajnos a film az idők folyamán elveszett. Az egyik legismertebb filmváltozat az 1950-en bemutatott, Nádasy Kálmán és Ranódy László rendezésében készült *Ludas Matyi* Soós Imre főszereplésével. Dargay Attila 1977-ben egész estés rajzfilmet készített az elbeszélő költemény felhasználásával. 1977-ben a Pannónia Filmstúdió rajzfilmjéből Romhányi József szövegével 45 normál kockás, színes diafilm készült. Hárs László bábjátékként (1960), Schwajda György hangjátékként (1984), Tarbay Ede pedig vidám népi komédiaként (1996) dolgozta fel, de számos képsorozat, bélyeg, plakát és képregényváltozata ismert.

LOUDAS MATYI ÉS A MAGYAR FILMTÖRTÉNET

A magyar film története a második világháború után, 1945-től a filmipar 1948-ig az államosításig tartó koalíciós időszak átmeneti korszakot képvisel. Magyarországon a háború alatt a filmgyártás komoly veszteségeken ment keresztül, de ennek ellenére 1945-ben újra elindult. Ekkor még maradt a harmincas és negyvenes évek első felére jellemző szerkezete: a gyártó bázis állami kézben, magántőkés befektetés, régi témák, jól működő sablonok és bevált rendezők. Azonban már felfedezhetők a filmipar ötvenes évekre jellemző politizálódásának jelei, egyes koalíciós pártok is az általuk fontosnak tartott ideológiát közvetítő filmeket készítenek, miközben saját filmgyártó

vállalatra próbáltak szert tenni, pl. a Sarlófilm, a MAFIRT. A korai próbálkozások azonban bebizonyították, hogy a régi struktúrák nem működtek, a politikai csatározások addig fajultak, hogy az elkészült filmek közül többet nem engedtek bemutatni, ideológiai és anyagi veszteséget okozva ezzel az adott filmet gyártó pártnak. A koalíciós időszak filmjei a régi hagyományokat követték, irodalmi adaptációk (*A tanítónő*, *Beszterce ostroma*), szórakoztató vígjáték (*Könnyű múzsa*, *Hazugság nélkül*). Kiemelkedő filmek ebben az időszakban a *Valahol Európában* és az *Ének a búzamezőkről* című alkotások. A Radványi Géza által rendezett *Valahol Európában* nemzetközi sikert aratott, Szóts István második filmjét, a Móra Ferenc regénye alapján készült *Ének a búzamezőkről-t* azonban 1979-ig nem láthatta a közönség, mert a cenzúra betiltotta. A magyar filmszakmában fordulópontot jelentett az 1948. március 21-én bekövetkezett államosítás, amikor a filmipar különböző területei az állam kezébe kerültek. A filmgyártással ettől kezdve a Magyar Filmgyártó Nemzeti Vállalat, a Híradó- és dokumentumfilm-készítéssel a Híradó és Dokumentumfilm Vállalat, a filmek forgalmazásával pedig a MOKÉP foglalkozott. A filmgyártást központilag irányították, előre megszabva, hogy milyen témákról készüljön film, illetve az ideológiai üzenetek közvetítését úgy érték el, hogy a forgatókönyveket többször átírták, átdolgozták. Az államosított filmgyártás első filmje a Bán Frigyes rendezte *Talpalatnyi föld*, amely a népies irodalom hagyományából merít és hiteles, realista módon ábrázolja a paraszti élet hétköznapjait. A korszak kitüntetett pozíciójú alkotása a Nádasdy Kálmán és Ranódy László által 1949-ben rendezett *Ludas Matyi*. Az első teljes egészében színesben készült film nemcsak technikátörténeti érdekessége miatt különleges, hanem a korszak leglátványosabb filmje. 1949. augusztus 20-án a kommunista alkotmány életbelépésének napján kezdték el forgatni. Fazekas művét nem hagyták érintetlenül, a kor ideológiai kívánalmainak megfelelően átdolgozták. Ludas Matyi alkalmas figura volt arra, hogy az új népi ideológiát képviselje a filmben. Karakterét megváltoztatták Fazekas művéhez képest, forradalmárt, osztályharcost alkottak belőle. Olyan népi hős lett, aki az igazságért való harcában nincs egyedül, nem magányos, mint az eredeti elbeszélő költeményben. A forgatókönyv több mellékszereplővel és kisebb történetekkel egészült ki. Matyi nem egyedül viszi véghez a forradalmát, hanem a kizsákmányolt, szegény réteg segíti. Nem úgy jelenik meg a film elején, mint egy tétlen, lézengő suhanc, akinek nincsenek céljai, hanem mint egy saját véleménnyel rendelkező, indulatokkal teli, osztályharcos ifjú. A film nem ábrázolja Döbrögi jellemfejlődését, mely az eredeti mű egyik lényeges momentuma. Fazekas elbeszélő költeményében Döbrögi megbánja tettét, megváltozik, jó emberré lesz, és nem sanyargatja tovább a népét, a filmben pedig nevetség tárgya lesz. A forgatókönyv a kor elvárásaihoz illő eszmei mondanivalóval is kibővült: így válhatott a *Ludas Matyi* „egy nép felemelkedési vágyának és forradalmi törekvéseinek eposzává”. Döbrögi jelleme aktualizálva lett, hiszen a kulákok megtestesítőjét látták benne. A film nem lett teljesen sematikus, mint a korszak többi filmje, inkább népmesei elemekkel is életszerű, realiztikus ábrázolás jellemzi. A realizmus és a sematizmus határán helyezkedik el. Egy igényesen elkészített film, amely a mai kor számára is élvezhető és szórakoztató.

KULISSZATITKOK, ÉRDEKESSÉGEK

- ❖ Az államosított magyar filmgyártás egyik első terméke, a teljes hosszában színes technikával, egy millió forintot meghaladó költségvetéssel, Fazekas Mihály elbeszélő költeménye alapján készülő *Ludas Matyi* volt. 1949. augusztus 20-án kezdték el forgatni, amely kb. négy hónapig tartott.
- ❖ A rendezői feladatokkal a neves zeneszerző, színházi és filmrendező, hatalmas tapasztalattal és emberismerettel rendelkező Nádasdy Kálmánt bízták meg. Munkáját a tapasztalt filmes, Ranódy László segítette. Operatőrnek Hegyi Barnabást, a korszak elismerten legjobb szakemberét kérték fel. A forgatókönyvet a Filmpolitikai Bizottság folyamatos kontrollja mellett Szinetár György készítette. A zeneszerző Szabó Ferenc, a jelmeztervező Márk Tivadar, a díszlettervező Fülöp Zoltán lett.
- ❖ A főszerepre a film készítői eredetileg a Nemzeti Színház filmes tapasztalattal rendelkező színészét, Gábor Miklóst szerették volna, de túl intellektuálisnak találták a szerepre. A rendező Nádasdy Kálmán végül egyik főiskolai tanítványát, a mindössze húsz éves Soós Imrét választotta. A női főszerepet az akkor tizenkilenc éves Horváth Teri kapta. Mivel mindketten nagyon tehetségesek voltak, ráadásul szegényparaszti családból származtak, tökéletesnek bizonyultak a szerepre. Soós Imrét Horváth Teri javasolta a rendezőnek, aki előbb megkapta a szerepét. A próbafelvételek alkalmával Soós lenyűgözte és meggyőzte a rendezőt, hogy ő a tökéletes a szerepre. Döbrögit Solthy György alakította, a filmben a magyar színjátszás olyan nagyságai tűntek fel, mint Ruttkai Éva, Somlay Artúr, Görbe János, Kiss Manyi, Pápai Erzszi vagy Szakáts Miklós.
- ❖ A forgatókönyv - amely 120 jelenetet és 662 beállítást tartalmazott - a kor ideológiai elvárásainak megfelelően alakult, alaposan megváltozott, de még mindig élvezhető, szerethető maradt.

Soós Imre színművész helybeliekkel a *Ludas Matyi* című film forgatásán

- ❖ A magyar filmgyártás addigi történetében egyedülálló, nagyszabású alkotásban több mint hatszázan statisztáltak. A forgatás külső helyszíneken, korabeli ruhákkal, előtte nem alkalmazott sminkelési és világítási technikával folyt. Mindez újdonság volt az eddig a műteremben forgatott és gyors gyártással készülő magyar filmekhez képest.
- ❖ Helyszínek: A forgatás során szinte minden jelenetet külső helyszíneken, valóságos környezetben vettek fel. Több helyszínen forgattak Pest megyében. A főhelyszín Dabason volt (akkor még Alsó- és Felsődabas), amit az adott történelmi kornak megfelelően „alakítottak át”: leszerelték a villanypóznákat, a cseréptető házakat zsúpszalmával fedték le. Döbrögi kastélyát a ma már Dabashoz tartozó Gyónon, a Halász Mór-csúszalmával fedték le. Döbrögi kastélyát a ma már Dabashoz tartozó Gyónon, a Halász Mór-csúszalmával fedték le. A korbúság megjelenésére

ügyelő rendezőpáros a kastélyba múzeumi biedermeier bútorokat hozatott. A hajdúk fegyverzetét a szakértők a Hadtörténeti Múzeum anyagából válogatták össze. Látható a filmben a helyi református templom és a Nemesi Kaszinó is (a mai Kossuth Múvelődési Központ); utóbbinak az udvarán húzták Matyit deresre. A külső felvételek Alsó- és Felsődabason, valamint Sáriban készültek. Sáriban rendezték be Ludas Matyi házát, melyet végül felgyújtottak. A nagy tömegjeleneteket, például a vásárt Dömsödön vették fel. Döbrögi első megveretésére Gödöllőn került sor, ahol Matyi egy óriásplatánhoz kötözte őt.

- ❖ Jelmezek: A statiszták jelmezeit részben kölcsönözték vagy a filmgyárban kialakított alkalmi varrodákban gyártották. A legfontosabb szereplők ruháit az Operaház szabóműhelyében készítették Márk Tivadar tervei alapján. Ludas Matyi ingére nagy figyelmet fordítottak, hogy minél hitelesebb legyen foltosra, rongyosra alakították, de a kamera előtt nagyon mesterkéltnek tűnt, ezért egy helybéli parasztemberről szó szerint lekönyörögték az ingét.
- ❖ A forgatás külön érdekessége, hogy a Matyi által a vásárba terelt libák csapatát a saját gazdasszonyuk koordinálta, hiszen csak az ő hangjára hallgattak az állatok, ezért neki mindvégig ott kellett lennie a felvételnél.
- ❖ Ludas Matyi botozása nemcsak megrendezett jelenet volt, Soós Imrét a legtöbb forrás szerint a forgatás idején valóban „elverték”, a színész ezután napokig alig bírt ülni.
- ❖ Színes technika: A színes technikát először a Radványi Géza által 1941-ben rendezett *A beszélő köntösben* alkalmazták. A fekete-fehérben forgatott film három, összesen tízperces színes betéjtét Hegyi Barnabás készítette német Agfacolor filmre. A színes technikában itt szerezte első tapasztalatait. A *Ludas Matyihoz* a belga Gevaert vállalat kísérleti Gevacolor tekercsét használták, melynek színreakcióját Hegyi Barnabás az Operaházban erre a célra készített táblákkal kísérletezte ki. A feladat bonyolultságát és újszerűségét az is jelzi, hogy egy vegyészmérnök Dobrányi Géza dolgozta ki a filmhez a színes technikát. Nagy kihívás volt ennek a technikának a használata: „a napfényben is nagyon erős világítást kellett alkalmazni, az árnyékban pedig szinte korrigálhatatlanul viselkedett a nyersanyag. Döbrögi piros ruhája a vásznon bíbornak tűnt, a nagy erősségű lámpákkal bevilágított vacsorajelenetben a gyertyák elolvadtak a hőtől. A megfelelő színek eléréséhez több ezer szűrőt használtak...”. A film látványvilágát teljes egészében a filmszalag adottságaihoz kellett igazítani.

Korabeli karikatúra a Ludas Matyi filmről

- ❖ *A Ludas Matyit* 1950. február 27-én a budapesti Városi Színházban mutatták be. A filmet azonban először – a hivatalos díszbemutató előtt – a Magyar Szovjet Barátság Hónapja alkalmából idelátogató szovjet küldöttség láthatta. A következő naptól a főváros 12 filmszínházában vetítették, vidéken először március 12-én, Abonyban tűzték műsorra. A két főszereplő, Soós Imre és Horváth Teri traktoros vontatón érkezett a helyi moziba, szövetkezeti parasztok társaságában. A film után fórumot tartottak, melyen Szinetár György a forgatókönyvíró is részt vett.

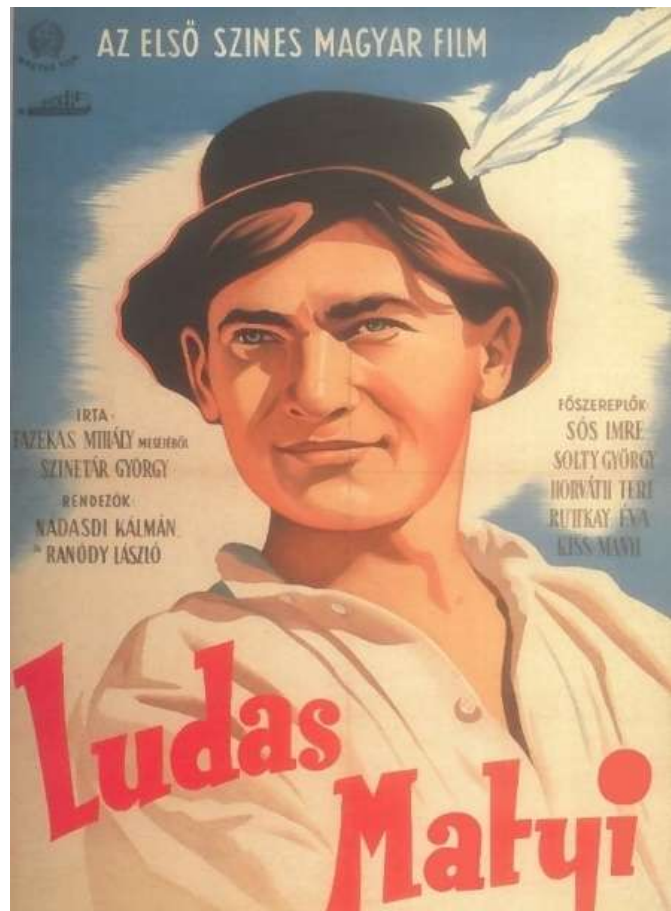

Soós Imre és Horváth Teri traktoron érkezik a film bemutatójára Abonyban

- ❖ A film országszerte nagy siker volt, a nézőszáma - a 1961-es felújítással együtt – meghaladta az ötmilliót. Ezzel a tizenkettedik helyet foglalja el a legnézettebb magyar filmek listáján.
- ❖ Az alkotók közül Nádasy Kálmán és Hegyi Barnabás Kossuth-díjat kapott a filmért, Soós Imre pedig 1950-ben a Karlovy Vary-i Nemzetközi Filmfesztiválon megkapta a legjobb férfi főszereplőnek járó díjat.
- ❖ 2012-ben bekerült a Magyar Művészeti Akadémia által összeállított legjobb 53 magyar film közé.

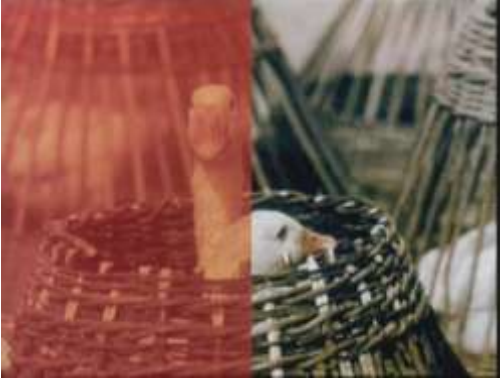

A film külföldi plakátja

A film plakátja, 1950

A FILM FELÚJÍTÁSA

Radványi Géza Mikszáth Kálmán regényéből 1942-ben készült filmjében, *A beszélő köntösben*, három színes betétben, Agfacolor anyagon már kipróbálták a színes technikát. Ez filmtechnikai szempontból úttörő vállalkozás volt annak idején. A színes labormunkálatok Berlinben zajlottak. A második világháború után viszont nagy volt a nyersanyaghiány, nehéz volt hozzájutni jó minőségű színes nyersanyaghoz. A *Ludas Matyi* a belga Gevacolor kísérleti nyersanyagra készült. Az operatőr Hegyi Barnabás szerint a belga Gevaert nyersanyag kalandos úton, cseh közvetítéssel jutott el Magyarországra. A gyártó cég csupán egy év szavatosságot

garantált. Az anyag minősége az öntési problémákból fakadóan gyakran változott, érzéketlen, alacsony fény- és színérzékenységű anyag, amely mindenki számára teljesen ismeretlen volt. Sokat kísérleteztek a színekkel, a forgatáshoz színnaplót készítettek, és a színhelyesség érdekében rengeteg szűrőt használtak, a kültéri és nappali jeleneteket is nagy szeneslámpákkal kellett bevilágítani. Akkorra fényerő volt a forgatáson, hogy a vacsorajelenetnél elolvadtak a gyertyák. Filmgyártásunk 1949-ben ehhez nem rendelkezett megfelelő lámpaparkkal, nem volt megfelelő színes labortechnika, nem voltak megfelelő vegyszerek. A film 2-3 év elteltével teljesen elvesztette színét, fekete-fehér lett és a hang is sérült. (Gevacolor nyersanyagra még két film készült 1951-ben: Keleti Márton *Különös házasság* és *Civil a pályán*.) A film felújításával először a Pannónia Filmstúdióban próbálkoztak 1961-ben, de a színeket és az eredeti hangot nem tudták visszaállítani. A felvételt külsőben vették föl élőhang-kamerával, akkoriban nem volt még utószinkron. A film eredeti hangja túlvezérelt volt és torzított, ezért úgy döntöttek, hogy a filmet újra szinkronizálják az eredeti szereplőkkel. A címszereplő Ludas Matyit - Soós Imre korai halála miatt - Csíkós Gábor utolsó éves főiskolás hallgató, Solthy Györgyöt pedig Greguss Zoltán szinkronizálta. A megújított fekete-fehér változatot 1961 nyarán kezdték el vetíteni a mozikban.

2004-ben a Magyar Nemzeti Filmarchívum digitális technikával újította fel az eredeti filmet. A kifakult kópia már csak 3%-ban tartalmazott színeket, hangcsíkja is erősen sérült volt. A cél az eredeti verzió megközelítése volt. A színeskorrekció után speciálisan a filmre készített, és menet közben alakított-fejlesztett szoftverrel dolgoztak. A színek restaurálása során több filmhibát is találtak, melyeket szoftverrel nem tudtak korrigálni. Az anyag villódzott, tele volt beleprérelt szennyeződésekkel és a szokásos erős képhibákkal: karcokkal, foltokkal, ragasztásnyomokkal vagy begyűrődésekkel. Ezeket a problémákat manuálisan, kockánként állították helyre. Szécsényi Ferenc, a film másodoperatőre segített a színek helyreállításában. A sérült hangnál a ropogó hang, az élőhangos, felvételtől fakadó torzítás volt a probléma. Soós Imre erőteljes hangja volt a legtorzabb. A speciális digitális hangátíró és zajsűrítő rendszer segítségével - mely a hang grafikus görbéinek módosításával dolgozik - sikerült a hangszérülések zömét kiszűrni, enyhíteni a torzításon és érthetőbbé, élvezhetőbbé tenni a film hangját. A hosszadalmas, komplex eljárás után a digitálisan felújított változat 2004 decemberében került bemutatásra.

A kép bal oldalán a felújított változatot látjuk, a jobb oldalán pedig az eredeti felújítás előtti kópiát

ÖTLETEK A FILM ÉRTELMEZÉSÉHEZ

Témajavaslatok

- Fazekas Mihály élete és munkássága
- A jobbágyság és nemesség helyzete a 19. század elején
- Az 1940-es évek végének és 50-es évek elejének a társadalma
- Ludas Matyi-adaptációk
- Nádasdy Kálmán és Ranódy László élete és munkássága
- Soós Imre élete és munkássága

Gondolatok, tippek a beszélgetés elindításához a film előtt

Bevezetésként beszélgethetünk Fazekas Mihály költő életéről és munkásságáról. Bemutathatjuk röviden a főszereplőket. Az alábbi gondolatok és kérdések mentén elindíthatjuk a beszélgetést.

- Korábban ki látta a filmet, mire emlékszik belőle?
- Milyen szereplőket tudnak felsorolni?
- Ki olvasta az eredeti művet?
- Milyen Ludas Matyi-adaptációkat ismernek?
- Milyen népszerű filmek készültek Magyarországon a II. világháború és 1956 között?

Beszélgetés a film után

A film levetítése után megoszthatunk a közönséggel kulisszatitkokat, érdekességeket. A levezető beszélgetéshez megadtunk néhány kiinduló kérdést, de természetesen ezektől el lehet térni, a jelenlévők érdeklődésének megfelelően.

- Milyen különbségek vannak az eredeti mű és a film között? Soroljanak fel párat! (karakterek, motiváció stb.)
- Az eredeti műhöz képest a filmben milyen további karakterek vannak és kik ők?
- Milyen jellemvonásokkal rendelkezik Ludas Matyi és Döbrögi?
- Elevenítsék fel a három botozás körülményeit!
- Milyen ismereteik vannak a filmkészítés körülményeiről?
- Mit hallottak a film felújításáról?
- Milyen társadalmi különbségek vannak a filmben? (jellegzetes karaktertípusok: szegényparasztok, földesurak, ispán, francia kisasszony, professzor)
- Hogyan lehet párhuzamot vonni a film történései és az 1950-es évek társadalmi változásai között (átvitt értelemben)? Milyen áthallásokat fedeznek fel?

JÁTÉK

Mind az elbeszélő költeményben és a filmben elhangzanak népies szavak, tájszavak. Felsorolunk pár ilyen szót, fejtsék meg a mai jelentésüket! (A játékot kvízszerűen is lehet játszani, ehhez ki kell találni újabb lehetséges válaszokat.)

dalmahodó – domborodó, terpeszkedő
degesz – tömött, dagadt
délyestén – délután
elkonfliskáltat – elkoboztat, erőszakkal elvetet
felcser – tábori orvos
felpercene – felébredt, feltámadt
fullajtár – küldönc
hacuka – hosszú palást, kabát
hurítás – hangos szidás
korású – korú, idős
kornyadozott – betegeskedett, gyengélkedett
köppöly – olyan speciális edény, amelyet az orvosok érvágáskor alkalmaztak

kurrens – futár, közözlőlevél
láncéta – kétélű orvosi kés, sebészkes
lúdimagiszter – iskolamester, tanító
megzsákolt – megvert („megruházott”)
plajbász – ceruza
puzdra – nyíltartó tok
pruszlik – mellény
rektor – iskolaigazgató, tanító
spádé – tőr vagy kard
sut – kuckó, a kemence melletti meleg sarok
tászli – kézelőfodor a régi nyugatias öltözéken (kézelő)
ütlek – ütleg, vesszőcsapás
zöldingesek – urasági hajdúk

KVÍZ

1. Milyen korszakban játszódik a filmben a történet?

- a. 1820-30 között b. 1940-es évek c. 1510-es évek

2. Mit vesz Ludas Matyi a liba áráért a vásárban?

- a. pruszlík b. kendő c. csizma

3. Milyen származásúnak adják ki magukat az építésznek beöltözött színészek?

- a. francia b. német c. olasz

4. Melyik városban folytat Ludas Matyi tanulmányokat?

- a. Szeged b. Debrecen c. Miskolc

5. Melyik színész nem szerepelt a filmben?

- a. Kiss Manyi b. Somlay Artúr c. Gábor Miklós

6. Mi Döbrögi keresztneve?

- a. Alfonz b. Döme c. Bálint

7. Milyen álruhát nem ölt Ludas Matyi?

- a. építész b. orvos c. vadász

8. Mikor újították fel a filmet digitálisan?

- a. 1962 b. 2010 c. 2004

9. Hány botütést kap Ludas Matyi?

- a. 50 b. 75 c. 25

10. Mennyiért adná el a ludat Ludas Matyi Döbröginek?

- a. 3 arany b. 25 krajcár c. 2 arany

11. Mikor mutatták be először a *Ludas Matyi c.* filmet?

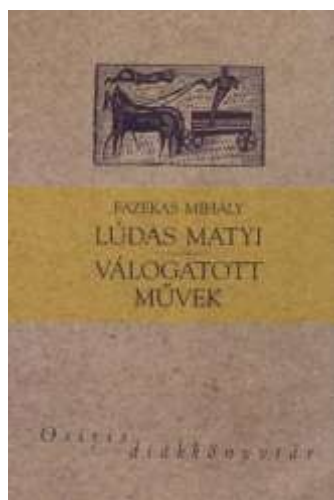
- a. 1950 b. 1948 c. 1976

(Megoldókulcs: 1-a; 2-a; 3-c; 4-b; 5-c; 6-b; 7-c; 8-c; 9-a; 10-c; 11-a)

KÖNYVEK ÉS EGYÉB DOKUMENTUMOK

A KönyvtárMozi foglalkozásra való felkészülést segítő, valamint a film témájában megjelent dokumentumok listája

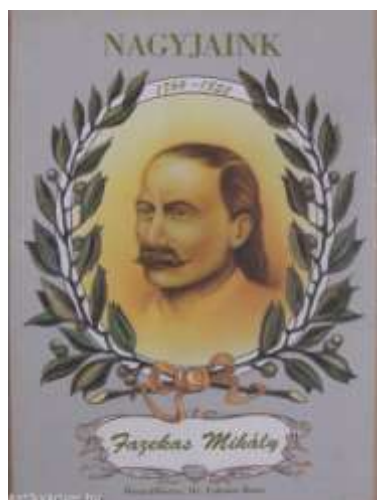
Fazekas Mihály: Lúdas Matyi; Válogatott művek (Osiris diákkönyvtár)

Fazekas Mihály a 18-19. század fordulójának jelentős magyar írói közül az egyik legkülönösebb figura: 1782-ben otthagyta a debreceni Kollégiumot: református pap helyett katona lett. Leszerelése után visszavonultan élt, birtokának és kertjének művelésével törődött elsősorban. Verset és prózát írt, főműveként Diószegi Sámuellel megírta az első magyar nyelvű növényrendszertant. Válogatásunkban Fazekas verseit, epikus és prózai műveit közöljük, közöttük rendkívül szellemes, álnéven jegyzett leveleit, amelyekben Csokonaival folytatott esztétikai vitája bontakozik ki. E vita ösztönözhette mára legismertebb műve, a Lúdas Matyi megírására, mely - Szabó Zoltán szerint - mindmáig egyedülálló tökélyel kelti fel bennünk a maradéktalan, tiszta és igazságos

kárörömöt." (www.bookline.hu)

Ludas Matyi DVD (Manda)

Ludas Matyi története Fazekas Mihály tollából született meg, írója mégis egy örök népmesei alakot teremtett. Matyi a magyar nép hőse, olyan figura, amely egyesíti magában a szegény jobbágyok életének valamennyi jellemzőjét: sorsuk nehézségét, a küzdést, a humort, a csavaros észjárását és a jóízű, pergő magyar nyelvet. Nem véletlen, hogy az első színes magyar film alkotóinak választása erre a történetre esett. (www.bookline.hu)

Lakatos Ilona (szerk.): Fazekas Mihály (Nagyjaink) (Tóth)

Fazekas Mihály életét, természettudós és irodalmi munkásságát bemutató összefoglaló mű általános és középiskolások számára. (www.moly.hu)

Illyés Gyula: Ludas Matyi (Móra)

A mesebeli szegény libapásztortól Döbrögi úr elveszi a libáit, s még meg is botoztatja a szegény legényt. A fiú megfogadja, hogy háromszor fizeti vissza sérelmét Döbrögi úrnak. Az álruhába bújt, furfangos Ludas Matyi története más népek mesemotívumai között is megtalálható, bár Fazekas Mihály verses elbeszélése óta a magyar irodalom klasszikusaként tartjuk számon. Fazekas Mihályhoz hasonlóan Illyés Gyula is a magyar népmeséhez fordult, amikor kisgyermekek számára készített belőle feldolgozást. Ez utóbbit tartja kezében az olvasó. (www.moly.hu)

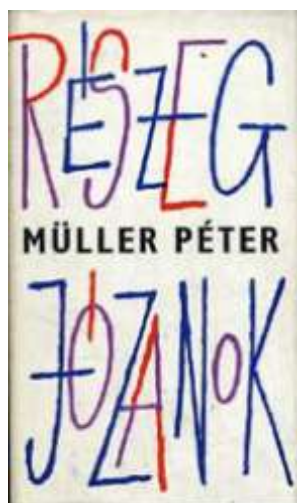
Ludas Matyi

Magyar népmese

Illyés Gyula feldolgozásában

MÓRA

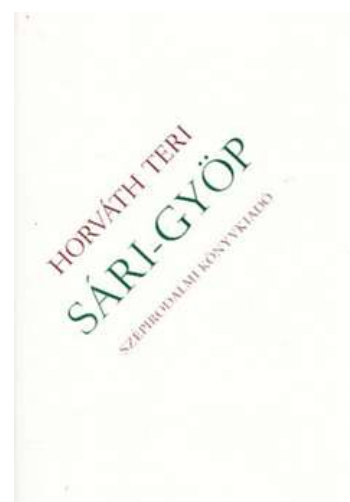
Müller Péter: Részeg józanok (Szépirodalmi Könyvkiadó)

Soós Imréről, a zseniális, a legmélyebb paraszti mélységekből származó, önsorsrontó, nagy színészből számos szépirodalmi alkotás született. (Talán leghíresebb Hubai Miklós *Tüzet viszek* című drámája.) Életét, sorsát a meghasonlott népi tehetségek szimbólumaként mutatták fel, feleségével együtt elkövetett öngyilkosságát szinte mítosszá költötték, alakjába a modern magyar történelem megvilágosító jelképét sűrítették. Müller Péter regénye némileg más úton jár. Szerepet játszhat ebben az is, hogy az író valóban ismerte, dramaturg kollégaként közelről figyelhette hősét, az öngyilkosság előtti éjszaka egy részét is vele és feleségével töltötte. Regénye nem a mítoszt boncolja, érdeklődése teljességgel emberi, ábrázolásmódja egyszerre verista és értelmező, helyenként szinte esszézerű. A regény ugyan megváltoztatott nevekkel mondja el a történetet, ám

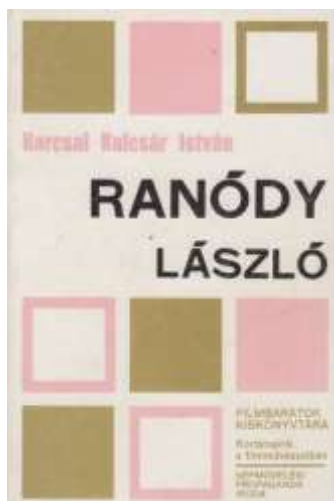
teljességgel hű a valósághoz. A mű, amelyben a szerző is színre lép, egyszerre regény és életrajz, műalkotás és biográfiai kommentár, emlékirat és töprengés. Hősét több oldalról, több szempontból veszi szemügyre, láttatja későbbi felesége, az ideggyógyász orvosnő, a Madách Színház művészei, rendezői, a saját, a pesti srácok, az autogrammkérők, a féltékeny szakma, az éjszakai élet szereplői szemével is, de megvizsgálja értő, empátiával telített „semleges” nézőpontból is. A könyvet elsősorban a nem pletykákra-szenzációkra, hanem humánus megértésre vágyó olvasók értékelik igazán. (www.moly.hu)

Horváth Teri: Sári-gyöp (Szépirodalmi Könyvkiadó)

„Ha szíves olvasóm kérdőre von engem, miért írok, gondolkodóba esem: talán önmagamnak. Talán édesapám elfáradt földműveskeze vezeti a tollam, tőle örököltem mesélő kedvetem, szókincsemet. Édesanyámtól jó emlékezetemet és érzékenységemet. Úgy szeretem az emberi szót, mint a madarak énekét. Szeretek írni, mert megkönnyülök tőle, mint a fájdalom a sírástól. Szeretek emlékezni, képzelődni – mesterségem a színészet. Elképzelt lényeket kell életre keltenem, vérrokon bennem a leírt szó és a kimondott szó. Fennhangon írok. Úgy mondom tollamba történeteimet, mintha mellettem állna valaki. Mintha hallgatna valaki. Úgy látszik, nekem az íráshoz közönség kell. Előttömdulnak az én világomból asszonyok, emberek, jönnek-mennek, látni tudom őket, mint tesznek-vesznek. Hallom a hangjukat. Készítetnek engem:

róluk írok, helyettük beszéljek. Ne henyéljek! Írok hogy ne múljék el nyomtalanul a végtelen időben az általam ismert világ. Mert ennek tudója és látója én vagyok... Írok, mert megnyugszom tőle. Talán főleg energiaforrásaim fakadnak föl bennem, ha kevésnek érzem a színházi feladatokat. Tévedés ne essék! Nem akarok író lenni. De valamiképpen igazságot szeretnék szolgáltatni áldozatos, agyonszidott nemzedékemnek. Írásaimból nem akarok sem pénzt, sem dicsőséget... Elég nekem az az elismerés, amit pályám folyamán kaptam a közönségetől. S ezt köszönöm. Tovább írok folyton, kútforrásom a változó világ s az ember. Az eleven jelen. Idestova harminc esztendő töltem el Budapesten, a színházi életben. Szeretnék írni nagy elődeinkről. Elevenekről és holtakról. Ahogyan én láttam őket, ahogyan én ismerem nagy színészeinket. A kulisszák mögött az öltözőkben és a rivaldafényben. Annyi, de annyi a mondanivalóm! Érzek magamban annyi erőt, hogy megírjam a küzdelmes, helyenként örömmel telt felnőttkort!" (www.moly.hu)

Karcsai Kulcsár István: Ranódy László

(Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum)

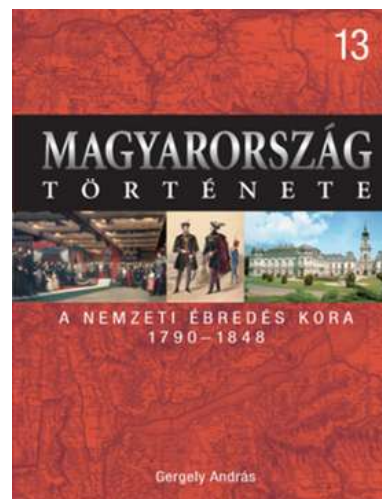
Iskoláit Budapesten végezte. 1938-ban lett a Pázmány Péter Tudományegyetem hallgatója. Már ekkor a Független Színpadon segédrendező és gyakornok. Tanulmányait 1942-ben fejezte be, s 1943-ban a Hunnia Filmgyárhoz került rendezőként. 1948-ban a Nemzeti Filmgyártó Vállalat osztályvezetője lett, később a Magyar Filmgyártó Vállalat rendezője. A Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára volt 1948 és 1954 között. 1963-tól 1980-ig volt a Filmművészek és Filmalkalmazottak Szakszervezetének elnöke. Több filmnek volt rendezőasszisztense az 1940-es években. Első játékfilmje az 1949-ben készült – Nádasy Kálmánnal közösen rendezett – Ludas Matyi volt. A Pacsirta című filmje 1963-ban nyert díjat Cannes-ban, az Árvácska című filmje pedig Karlovy

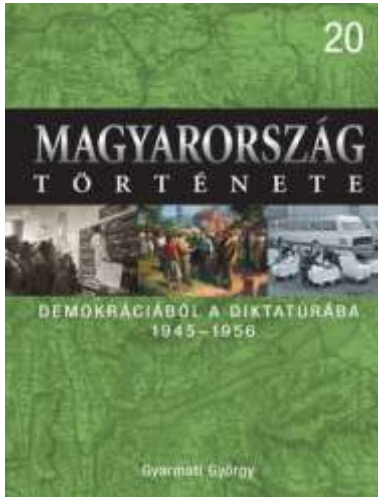
Vary-ban nyert díjat. Ranódy László legtöbb filmjét jelentős magyar irodalmi művek nyomán forgatta. Munkái mégsem csupán irodalmi adaptációk, hanem a magyar filmművészet önálló rendezői világot tükröző alkotásai. Nagy íróink műveinek filmváltozatai, ugyanakkor, mikor őrzik az eredeti értékeit, alkalmasak voltak a rendező alapvető művészi mondanivalójának megfogalmazására. Tükrözik ezek a filmek az együttérzést a szenvedőkkel, elnyomottakkal, üldözöttekkel. (www.moly.hu)

Gergely András: A nemzeti ébredés kora, 1790-1848 (Magyarország története 13.) (Kossuth Kiadó)

A Kossuth Kiadó népszerű történelmi ismeretterjesztő sorozata, a Magyarország története 13. kötete. A Magyarország története című sorozat történelmünk kezdetétől napjainkig összefoglalja a legfontosabb eseményeket, bemutatja a kiemelkedő történelmi személyiségeket. Ez a kitűnő, átfogó tudásanyagot nyújtó történelmi alpmű nélkülözhetetlen segítség diákoknak, tartalmas és színes olvasmány a magyar történelem iránt érdeklődőknek. A neves szerzők a sorozat anyagát a legújabb kutatási eredmények felhasználásával állították össze. A kötetek rendkívül gazdag forrásanyagból merítve, eredeti dokumentumok felhasználásával készültek.

„A Kossuth Kiadó magyar történelmi sorozata a honfoglalástól napjainkig terjedő több mint ezer év történetét mutatja be. Ilyen jellegű munka ekkora terjedelemben és magyar nyelven még soha nem jelent meg. A szerzők, az adott korszak avatott ismerői közérthető, ám egyben szakszerű összefoglalást nyújtanak mindazoknak, akik múltunk megismerésére töreksenek. A kiváló történészek magas színvonalú munkái páratlan élménnyel ajándékozzák meg azokat, akik elolvassák e köteteket." Romsics Ignác akadémikus, történész, a sorozat főszerkesztője. (www.moly.hu)

Gyarmati György: Demokráciából a diktatúrába, 1945–1956 (Magyarország története 20.) (Kossuth Kiadó)

A Magyarország története című sorozat történelmünk kezdeteitől napjainkig összefoglalja a legfontosabb eseményeket, bemutatja a kiemelkedő történelmi személyiségeket. Ez a kitűnő, átfogó tudásanyagot nyújtó történelmi alpmű nélkülözhetetlen segítség diákoknak, tartalmas és színes olvasmány a magyar történelem iránt érdeklődőknek. A neves szerzők a sorozat anyagát a legújabb kutatási eredmények felhasználásával állították össze. A kötetek rendkívül gazdag forrásanyagból merítve, eredeti dokumentumok felhasználásával készültek. A kötet két részben tárgyalja a felszabadulás utáni és az 1956-os forradalomhoz vezető eseményeket. Először az 1945–1948 közötti demokratikus éveket taglalja, majd a

kommunista diktatúra kialakulásának és megszilárdulásának 1948–1956 közötti éveit, bemutatva a Rákosi-rendszer lényegét, a resztalinizációs lépéseket, Nagy Imre politikáját. (www.bookline.hu)

Gyarmati György: A Rákosi-korszak (Rubicon Intézet)

Rákosi Mátyás a sztálinizmus első számú építőmestere volt a szovjet protektorátussá vált Magyarországon. Noha a regnálása harmadannyi ideig sem tartott, mint Sztáliné, terroruralma modern kori tatárjárást jelentett a korabeli magyar társadalom számára. A szerző sorra veszi a diktatúra évtizedében elszenvedett gazdasági és társadalmi veszteségeket, amelyek „harmadik Trianonként” neheztedek az országra. A kötet lapjain megelevenedik az egymásra torlódott fordulatok időszaka, a kommunista pártegyeduralom kiépítése, a hidegháborús hisztéria, a terrorgépezet működése, a mezőgazdaság kollektivizálása, s a társadalmat ért számtalan trauma mellett az ország irányítását jellemző káosz. S végül elérkezünk 1956-hoz, amikor már nem csupán a társadalom szembenállása vált nyilvánvalóvá a rendszerrel, de még legközvetlenebb elvtársai is szembefordultak a Rákosival és az általa megszemélyesített uralommal. Gyarmati György kötete az első sok szempontú összefoglaló a magyar történelem egy elfeledett korszakáról közérthetően, számos korabeli forrással és képpel elevenítve meg a mai olvasó számára szinte már elképzelhetetlen korszakot. (www.moly.hu)

Felhasznált irodalom, forrásjegyzék

- Irodalmi érdemei mellett a magyar botanika atyja is volt Fazekas Mihály == <https://multkor.hu/irodalmi-erdemei-mellett-a-magyar-botanika-atyja-is-volt-fazekas-mihaly-20210106> (2022.03.06)
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Fazekas_Mihaly (2022.03.06)
- <https://mek.oszk.hu/01100/01149/html/fazekas.htm> (2022.03.06)
- <https://fidelio.hu/zenes-szinhaz/a-het-portreja-nadasdy-kalman-111754.html> (2022.02.28.)
- <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/n-ny-76F7D/nadasdy-kalman-76F8F/> (2022.02.28.)
- Interjú Marton Lászlóval Nadasdy Kálmánról == <https://szinhaztortenet.hu/interview/-/record/ITV16311?from=szinhaztorteneti-forum> (2022.02.28.)
- Fazekas Eszter: Egy boldogságkutató a diktatúrákban == <https://filmtett.ro/cikk/rendezoportrek-ranody-laszlo> (2022.02.28.)
- 100 éve született Ranódy László == <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/ranody-laszlo-filmrendezo-100-eve-szuletett> (2022.02.28.)
- Schreiber András: Ranódy László, a rendező, aki szépirodalommal lázadt a kommunizmusban == <https://www.origo.hu/filmklub/20190914-ranody-laszlo-100-eve-szuletett.html> (2022.02.28)
- Fazekas Eszter: Meztlábás parasztfiúból lett filmsztár – 90 éve született Soós Imre == <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/mezitlabas-parasztfiubol-lett-filmsztar-soos-imre> (2022.02.27.)
- Orbán Violetta: 90 éve született Soós Imre - A 27 évesen elhunyt színészzenesi halála máig tisztázatlan == https://femina.hu/hazai_sztar/soos-imre-szuletett/ (2022.02.27)
- „Egy nagyvonalú herceg, akit mindenki szeretett” – Soós Imrére emlékezünk == <https://papageno.hu/featured/2020/02/90-eve-szuletett-soos-imre-szinmuvesz/> (2022.02.27)
- Horváth Teri: Akit eltaposott a rendszer mert volt saját véleménye == <https://www.ujsgmuzeum.hu/647-2/> (2022.02.27)
- Horváth Teri észrevétlenül ment el == https://index.hu/kultur/klassz/2009/03/12/horvath_teri_eszrevetlenuen_ment_el/ (2022.02.27.)
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Görbe_János (2022.03.14)
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Ruttkai_Éva (2022.03.14.)
- Főszerepben Soós Imre és a szoftver == <https://index.hu/kultur/cinematix/ccikkek/filmvilag/ludas0104/> (2022.02.26.)
- <https://www.hangosfilm.hu/filmenciklopedia/hegyi-barnabas> (2022.03.02.)
- Tóth Eszter (szerk.): 53 magyar film: Hyppolitól a Sátántangóig. – Budapest: MMA, 2015. – p. 54-55., p. 71-72.
- Fazekas Eszter: Az egyik arc bíbor, a másik penészöld == <https://www.filmkultura.hu/regi/2004/articles/essays/ludasfazek.hu.html> (2022.02.25.)
- Fazekas Eszter: Két filmkocka között egy kis legenda: Tűnődések az első magyar színes film, a Ludas Matyi digitális restaurálása közben == <https://epa.oszk.hu/00300/00373/00008/fazekas.htm> (2022.02.25)
- Szlanárs Emese: Ugrás az ismeretlenbe == https://www.filmvilag.hu/cikk.php?cikk_id=2394 (2022.02.25)
- Fazekas Eszter: "Milyen színű legyen a ruha, hogy kéknek látszon a filmen?" == <http://www.filmkultura.hu/regi/2004/articles/profiles/szecsenyi.hu.html> (2022.2.25.)
- 70 éve mutatták be az első magyar színes filmet, a Ludas Matyit == <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/70-eve-mutattak-be-az-első-színes-filmet-a-ludas-matyit> (2022.2.25.)
- Török Albert: Itt járt Lúdas Matyi! == <https://epa.oszk.hu/00300/00336/00010/lapoz.htm> (2022.02.24)

- Kulisszatitkok a 70 éve bemutatott Lúdas Matyi film forgatásáról ==
<https://www.noklapja.hu/mozaik/2020/02/27/kulisszatitkok-a-70-eve-bemutatott-ludas-matyi-film-forgatasarol/> (2022.02.24.)
- Papp Sándor (főszerk.): Ki kicsoda a mai magyar filmművészetben. – Budapest: Magyar Filmgyártó Vállalat, 1983. – p. 145-146., p. 116-117., p. 132-134., p. 258., p. 292-294., p. 305., p. 324.
- <https://www.dabas.hu/index.php/onkormanyzat/teb-ertektar/teb-nyilvantartas/3075-az-első-magyar-szines-jatekfilm-pest-megyei-fogatasa> (2022.03.01.)
- Lúdas Matyi igaz története ==
<https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/ILLYES/illyes02251/illyes02309/illyes02309.html>
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Lúdas_Matyi_\(költemény\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Lúdas_Matyi_(költemény)) (2022.03.07.)
- Vajdovich Györgyi: A magyar film 1945-től 1950-ig ==
<http://archiv.magyar.film.hu/filmtortenet/korszakelemzesek/a-magyar-film-1945-tol-1950-ig-filmtortenet-korszakelemzes.html> (2022.03.01.)
- Varga Balázs: A Lúdas Matyi és a magyar filmtörténet ==
<https://filmkultura.hu/regi/2004/articles/essays/vargaludas.hu.html> (2022.03.01.)
- <https://www.hangosfilm.hu/filmografia/ludas-matyi> (2022.03.01.)
- <https://www.mmalexikon.hu/kategoria/film/ludas-matyi> (2022.03.02.)
- <https://sokszinuvidek.24.hu/mozaik/2020/02/27/horvath-teri-kiss-manyi-ludas-matyi-első-szines-magyar-film-soos-imre-70-eves/> (2022.03.02.)
- <https://cultura.hu/kultura/fazekas-mihaly-tortenete/> (2022.03.06.)
- <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/galeriak/ludas-matyi> (2022.03.06.)
- <https://magyar.film.hu/filmhu/hir/ingyen-nezhető-a-ludas-matyi-vasarnap-estig> (2022.03.02.)
- <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/film/ludas-matyi-3> (2022.02.25)
- <https://port.hu/adatlap/film/tv/ludas-matyi-ludas-matyi/movie-10302> (2022.02.25.)
- <https://cultura.hu/szub-kultura/70-eves-a-ludas-matyi/> (2022.02.25.)
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Ludas_Matyi_\(film,_1949\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Ludas_Matyi_(film,_1949)) (2022.02.25.)
- <https://stefan2001.blogspot.com/search?q=so%C3%B3s+imre> (2022.02.25.)
- <https://stefan2001.blogspot.com/2013/02/gorbe-ianos.html> (2022.03.06.)
- <https://kulturpart.hu/2009/08/16/kevesebbek-lettünk-horvath-teri-nelkül> (2022.03.06.)
- <https://stefan2001.blogspot.com/2014/01/ruttkai-eva-1962.html> (2022.03.06.)

A források megtekintésének utolsó dátuma: 2022.03. 15.